

4

**Koninkrijk
en kroon**

8

**Lofzang?
De profetie
van Zacharias!**

10

**Toewijding docenten
binnen de Keshet
High School voor
hun leerlingen is
inspirerend**

jaargang 61
nummer 4
november 2017

Israël
magazine
.....

verbonden

Voorgoed verbonden?	3
Een koninkrijk van priesters	4
Een stap opzij	6
Begrijpelijk?	7
De profetie van Zacharias	8
Nieuwe kansen voor jongeren	10
Jeruzalem waar ik van houd?	11
Geschiedenis van de Joden in Nederland	12

Verbonden is een uitgave van het deputaatschap Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Rabbi Sjimon ben Gamli'eel zegt: De wereld steunt op drie zaken: op de waarheid, op het recht en op de vrede. Er is immers gezegd: spreek waarheid, recht en vrede in uw poorten.

(Zecharja 8:16)
Spreuken der Vadersen 1:18

colofon

Commissie van redactie: drs. L. van Dalen, dr. C.M. van Driel, drs. A. Hoekman, ds. D.J.K.G. Ruiter
Eindredacteur: dr. C.M. van Driel, e-mail: cmvdriel@solcon.nl, tel.: (0318) 701560
Website: www.kerkenisrael.nl
Contact deputaten Kerk en Israël: e-mail: info@kerkenisrael.nl
Administratieadres: Landelijk kerkelijk bureau van de Chr. Geref. Kerken, Ghandistraat 2, 3902 KD Veenendaal, Postbus 334, 3900 AH Veenendaal, tel.: (0318) 582350, fax (0318) 582351, e-mail: info@cgk.nl

Penningmeester: P.A.J. Pruijssers, e-mail: penningmeester@kerkenisrael.nl, tel.: (0416) 85 12 96
 Bankrekeningnummer: NL19 INGB 0000 3652 71, t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref. Kerken te Veenendaal
 Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester, hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.

Bij de foto op de voorpagina:

Het Hulameer. De Jordaan, die bij Dan ontspringt, wordt onderbroken door drie meren: het Hulameer het Meer van Galilea en de Dode Zee. Op de foto de overblijfselen van het Hulameer. De vallei rond het meer was eeuwenlang een moerasgebied waar zelfs malaria voorkwam. Vanaf 1934 ging men de vallei droogleggen en dreigde het natuurgebied geheel te verdwijnen. Gelukkig is het gespaard gebleven. Nu is het een nationaal natuurreservaat, een pleisterplaats voor trekvogels en de noordelijkste plek op aarde waar wilde papyrus groeit.

Voorgoed verbonden?

Na de langste kabinetsformatie ooit vormen VVD, D66, CDA en ChristenUnie samen de regering. Zo'n regering wekt niet alleen kritische belangstelling omdat er een nieuw beleid gevoerd gaat worden, maar ook omdat twee van de vier partijen een 'C' in hun partijnaam hebben staan. Tijdens het begin van de formatie sprak Lodewijk Asscher (PvdA) al schamper over 'rechts met den Bijbel'. Christelijke politiek in een seculiere samenleving is een uitdaging, zeker als het gaat over ongeboorte, 'voltooid leven', immigratie- en asielzaken, integratiebeleid, onderwijs en veiligheid.

Naar verwachting kunnen de partijen het wel eens worden over ontwikkelingshulp, defensie, onderwijs, gezondheidszorg, asielzaken, en sociaaleconomisch beleid. Niet dat alle partijen dezelfde standpunten over deze thema's hebben. Maar het zijn thema's waarop ze – indien nodig – compromissen kunnen sluiten met elkaar.

Compromissen?

Bij andere thema's ligt dat moeilijker. Zaken als 'voltooid leven' en abortus zijn niet los te maken van de partij-identiteit. Het lijkt niet waarschijnlijk dat het CDA gaat meewerken aan een bevordering van hulp bij zelfdoding als mensen hun leven

'voltooid' achten. Even ondenkbaar is de medewerking van de ChristenUnie aan een keihard asielbeleid zoals sommige VVD'ers bepleiten (met de hete adem van Geert Wilders' PVV en Thierry Baudets FVD in de nek). En ik kan me ook niet voorstellen dat CDA en ChristenUnie de huidige abortuspraktijken verder willen uitbreiden.

Israël

En dan is er nog een thema dat gevoelig ligt. Ook bij dat thema is het lastig om compromissen te sluiten. Wat liggen de opvattingen ver uiteen als het over Israël gaat! D66 heeft zich de laatste decennia vijandig opgesteld tegenover de Joodse staat, terwijl de ChristenUnie de staat Israël altijd door dik en dun gesteund heeft – en dat op bijbelse gronden. Het vreemde is echter dat er tijdens de formatie bar weinig over Israël te horen was. Toch is het moeilijk denkbaar dat de Nederlandse houding ten opzichte van Israël onbesproken is gebleven aan de formatie-tafel. In het recente verleden hebben Sjoerd Sjoerdsma (D66) en Joël Voordewind (CU) namelijk regelmatig de degens gekruist over zaken die het Israëlisch-Palestijns conflict raken.

Hoe verder?

Het is eigenlijk heel simpel: omdat D66 niets met de Bijbel heeft, heeft de partij van Alexander Pechtold ook niets met Is-

Lieuwe van Dalen

raël als volk van God. Bij de ChristenUnie is dat precies andersom. Daar heeft men het verbondsvolk van God altijd een warm hart toegedragen. In het nieuwe kabinet wordt het een spannende vraag hoe VVD en CDA zich gaan opstellen ten opzichte van de staat en het volk van Israël.

Ik snap heel goed dat Bas Belder (SGP) in een open brief aan Gert-Jan Segers schreef: 'Geachte heer Segers, beste Gert-Jan, neem veiligheid en welzijn van de Joodse staat en de Joodse gemeenschappen in eigen land en Europa maximaal mee in een nieuw regeerakkoord! En dat binnen de context van een Nederlands en Europees buitenlands beleid waarin de relaties met Israël een krachtige impuls ontvangen.' <

De Kiddoesjbeker

Kiddoesja betekent heiliging of toewijding. Iedere Jood moet zichzelf 'heiligen', zijn leven aan God toewijden. De opdracht daartoe lezen we in Leviticus 20:7: 'Heilig u dan, en weest heilig, want Ik ben de HERE, uw God'. Voor de heiliging gebruikt men de kiddoesjbeker en spreekt de zegen over de wijn uit: 'Gezegend Gij, Eeuwige, onze God, die de vrucht van de wijnstok scheidt'. De zegening wordt uitgesproken bij de aanvang van de sjabbat (Ex. 20:8) en feestdagen. Wijn laat de overvloed en verlossing zien, zoals in Psalm 116:13 staat: 'De beker van verlossing zal ik opheffen. Ik zal de naam van de Eeuwige aanroepen.'

Joodse symbolen

C. Cornet studeerde aan de TUA af op de uitleg van Exodus 19 en is predikant van de chr. geref. kerk te Nieuw-Balinge/Nieuweroord

Een koninkrijk van priesters

In Exodus 19:6 wordt het volk Israël een 'koninkrijk van priesters' genoemd. Een eretitel, want welk ander volk kreeg deze naam van God? Maar behalve een eretitel is het ook een 'werktitel' die wijst op de speciale positie en taak die Israël krijgt. In dit artikel beschrijven we eerst wat die taak is en hoe die gestalte moest krijgen. Vervolgens letten we op de uitleg die vanuit de oude Joodse traditie tot ons komt.

Mozes en de wet

Exodus 19 doet verslag van de aankomst van het volk Israël bij de berg Sinaï. Daar zal God Zijn wetten geven en met Israël een verbond sluiten. Voordat de HEERE echter Zijn geboden geeft, beproeft God de gesteldheid van het hart. Is het volk bereid om met Hem in een verbond te treden? Daarvoor laat God de volgende boodschap overbrengen (Ex. 19:4-6a in eigen vertaling):

⁴ *Ú hebt gezien wat Ik met de Egyptenaren gedaan heb en dat Ik u op arendsvleugels gedragen en u bij Mij gebracht heb.*

^{5a} *Nu dan, als u aandachtig naar Mijn stem luistert en Mijn verbond bewaart,*

^{5b} *dan zult u voor Mij uit alle volken een kostbaar eigendom zijn – immers heel de aarde is van Mij.* ^{6a} *Ja, ú zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn.*

Ingebed

Het volk kan zijn bereidheid tonen door in te stemmen met de opdracht: luisteren naar Gods stem en Zijn verbond bewaren (vers

5a). Van belang is dat deze opdracht niet als kale eis wordt gelezen, maar ingebed in daden van Gods verkiezende liefde. Dat blijkt uit de verwijzing naar Gods grote daden in het verleden (vers 4) en uit de aanwijzing van de bevoorrechte positie die Israël voor God mag innemen (vers 5b en 6a).

Het voorrecht om Gods eigendom te zijn (vers 5b), specifiek Gods koninkrijk van priesters en heilig volk te zijn (vers 6a), zal straks met de verbondssluiting worden bekrachtigd. Vanaf dat moment heeft Israël officieel deze positie. Dit is *niet* een positie die in de praktijk moet worden verdiend, maar een geschonken en opgedragen positie, die in praktijk moet worden gebracht.

Hoe? Door te luisteren naar Gods stem en Zijn verbond te bewaren (vers 5a).

Andere volken

Dit 'luisteren' en 'bewaren' houdt allereerst in dat God als Koning wordt erkend en gediend. Dit dienen van God wordt als *priesterlijke* taak voorgesteld. Maar een priester heeft zijn dienst aan God voornamelijk toch te vervullen ten dienste van anderen. Op dit punt volstaat niet de uitleg dat de Israëlieten *voor elkaar* de priesterdienst hebben te vervullen. Nee, deze priesterdienst heeft het volk te vervullen met het oog op de *andere volken*. Want nu het nageslacht van Abraham tot een groot volk geworden is (Gen.12:2), moet – overeenkomstig de tweede helft van de belofte aan Abraham – ook de zegen naar 'alle geslachten van de aardbodem' uitgaan (Gen.12:3).

De weg waarlangs die zegen tot de volken zal komen, is de weg van 'luisteren' en 'bewaren'. Dat is: gehoorzaamheid. Dat bleek zo al in het leven van Abraham (Gen.22:18 'alle volken van de aarde zullen gezegend worden, omdat u Mijn stem gehoorzaam geweest bent'), en zal ook tot stand moeten komen door de gehoorzaamheid van het nageslacht van Abraham.

Joodse uitleg

Uit geschriften uit de periode tussen het Oude en Nieuwe Testament blijkt dat onder de Joden de gedachte aanwezig was dat heel het volk een priesterlijke status had (2 Makkabeën 2:17; Jubileën 16:16-19, 33:20). Philo van Alexandrië omschrijft deze taak als 'voortdurend bidden

voor alle geslachten, het weren van het kwaad en het laten delen in het goede' (*De Vita Mosis* I,27).

Uit de tweede eeuw van onze jaartelling stammen twee *midrasjim* (uitleggingen) op Exodus, de zogeheten *Mekhilta's*. Wat hierin opvalt, is dat niet langer het hele volk als priesters wordt gezien. De aanduiding 'priesters' is in deze *Mekhilta's* een verwijzing naar de bestuurlijke taak van de leiders van het volk. Ter verklaring van deze omslag wordt de zonde met het gouden kalf genoemd.

Drie kronen

Een ander opvallend punt is dat in de *Mekhilta de-rabbi Shimon* voor de uitleg op Exodus 19:4-6a het beeld van een drielidige kroon wordt gebruikt. Israël wordt gekroond met de kroon van de Thora, de kroon van het priesterschap en de kroon van het koningschap. (NB: De uitdrukking 'koninkrijk van priesters' wordt ook wel vertaald als 'koningen en priesters', o.a. in de Targum.) Ook in de *Misjna*, komt het beeld van de drie kronen terug (o.a. bT. Abot IV,13). Uit de verschillende vindplaatsen blijkt dat de kroon van de Thora als belangrijkste kroon werd gezien. Een verklaring voor de omslag van het priesterschap voor heel het volk naar een deel ervan, als ook van het steeds belangrijker worden van de 'kroon van de Thora', is de verwoesting van de tempel in het jaar 70 en het einde van de Bar Kochba-opstand in 136. De gedachte dat het Joodse volk iets te betekenen had voor het welzijn van de andere volken was een onmogelijkheid geworden. Wat overbleef was een

'conserveren' van de eigen bijzondere positie voor God, in het bijzonder door een nauwgezet leven volgens de Thora.

Opdracht

Deze ontwikkeling in de Joodse geschiedenis is dus van invloed op de Rabbijnse uitleg van Ex.19:5a-6a. De woorden van vers 5b (Israël als Gods eigendom) zijn centraal komen te staan. De aanduiding 'koninkrijk van priesters' (vers 6a) is daarvan losgemaakt en op één lijn gezet met de opdracht van vers 5a, de 'kroon van de Thora'. Het leven volgens deze 'drie kronen' moet er dan voor zorgen dat dit 'eigendom-van-God-zijn' veiliggesteld wordt.

Kortom: de aanduiding 'koninkrijk van priesters' geldt nog maar voor een deel van het volk. Het is ook niet een voorrecht, maar een taak die, net als de opdracht om naar Gods stem te luisteren en Zijn verbond te bewaren, nageleefd moet worden. Wat in de christelijke uitleg gezien wordt als een *geschonken voorrecht*, namelijk Gods eigendom te zijn, blijkt in de Joodse

Een deur om te spreken over Hem voor wie de 'kroon van doornen' gevlochten werd

De Joodse schrijver Philo

uitleg een *te verdienen voorrecht*. In plaats van een leven uit de belofte is er een leven met de wet.

Getuigenis

Op welke manier kan het bovenstaande ons helpen in de ontmoeting met Israël? Het kan ons inzicht vergroten in de plaats die de Thora in het leven van het Joodse volk inneemt. Vanuit dat besef kunnen we de taak onder ogen zien, hoe het 'systeem' van drie kronen *ontvlochten* kan worden tot een leeswijze waarin 'eis en belofte' op een *evangelische* manier functioneren. Dat wil zeggen: er mag een getuigenis gebracht worden van God, Die niet alleen doet wat Hij belooft, maar ook geeft wat Hij eist. En opent dat niet een deur om te spreken over Hem voor wie de 'kroon van doornen' *gevlochten* werd? <

Een stapje opzij

Ds. M.W. Vrijhof is waarnemend Israëlconsulent namens het CIS

De tijd van de najaarsfeesten in Israël ligt alweer even achter ons. Op 20 september werd het Nieuwjaarsfeest (Rosj Hasjana) gevierd, het begin van de Tien Geduchte Dagen die eindigden op 30 september met Grote Verzoendag (Jom Kippoer). Een paar dagen daarna begon het Loofhuttenfeest (Soekkot). We noemen het feesten, maar het zijn eerder plechtige tijden.

Toen wij op 1 september in Israël aankwamen was, voor de mensen in Israël die de feesttijden serieus nemen, de voorbereidingsperiode voor de feesten al een paar weken aan de gang. Men neemt hier in het najaar een lange aanloop om goed doordrongen te raken van de ernst van de gedenkdagen. Het symbool voor die voorbereidingstijd is de sjofar, de ramshoorn die oproept tot inkeer en waakzaamheid. De sjofar doet een appèl op mensen om zichzelf te onderzoeken en zich af te keren van kwade wegen. Het is de tijd van teshoeva, van bekering.

Hóe ontvangen?

Nog in Nederland hadden we al van een messiaans Joodse beweging – *The Bram Center* – de uitnodiging gekregen om een ‘mussar’ mee te maken, een cursus van vier zondagavonden om je persoonlijk op de feesten voor te bereiden. Mussar heeft iets weg van vormingswerk. Het is niet gericht op leerstellige zaken of ethisch handelen, maar op je innerlijke houding in Bijbels licht. Het deed me denken aan onze voorbereidingstijd voor Kerst, en ook wel voor Pasen. We stappen niet zomaar onnadenkend die feesten binnen. We nemen een tijd van voorbereiding. Als we binnenkort weer advent vieren zingen we vaak het lied: hoe zal ik U ontvangen, hoe wilt Gij

zijn ontmoet? Die vraag geeft precies aan waar het ook in die mussar-avonden over ging. We zingen niet: Wie gaan wij ontvangen? Al is Jezus’ komst natuurlijk wel de achterliggende werkelijkheid die ons tot de vraag brengt hóe wij Hem zullen ontvangen. Maar nu staat even dat hóe voorop. Hoe is onze gezindheid? Klopt ons leven in het licht van dat feest dat we gaan vieren? Ik kom er aan het eind op terug.

Waarheid

De eerste avond van de mussar konden we niet meemaken. Maar op de tweede avond werd kort herhaald waar het de eerste avond over was gegaan. Het onderwerp was toen geweest: spreek waarheid in het besef dat je dé

We zijn hier niet op aarde om ons te verheugen in minder stress, maar in een aan God toegewijd leven

waarheid niet in pacht hebt. Het was gegaan over roddelen, kwaad spreken, over onbescheidenheid in wat je zegt. Waarom doen we die dingen? Wat drijft ons? Willen we onszelf belangrijk maken ten koste van anderen? Is het een gebrek aan vertrouwen in God die de hele waarheid kent? Mussar betekent: jezelf onderzoeken op zulke punten en je bekeren.

Liefde

Hoofdthema van de tweede avond was de deugd om een ander altijd het voordeel van de twijfel te geven. Er is altijd een andere kant aan een verhaal. Hierbij kwam 1 Petrus 4:8 ter sprake: ‘heb elkaar vóór alles innig lief, want liefde bedekt tal van zonden.’ Liefde wil niet het kwade, het mislukte, het falende van een ander naar voren halen, maar wil het bedekken zonder het goed te praten.

Bewustwording

Op de derde avond was bewustwording het thema. Het Hebreeuwse woord daarvoor is ‘zehiroet’. Een beroemde leermeester van mussar, rabbi Luzzato, legde dat woord zo uit:

doe een sta opzij en kijk eens open en eerlijk naar je gedrag en je intenties. Hoe ga je om met anderen? Hoe dien je God? Hoe ga je om met je geld? Wat drijft je en wat stoort je in je leven? In de verte heeft zehiroet wel iets weg van *mindfulness*. En toch is er een groot verschil. *Mindfulness* werpt je terug op jezelf, terwijl zehiroet je brengt bij de woorden van God. Iemand zei: we zijn hier niet op aarde om ons te verheugen in minder stress (*mindfulness*), maar in een aan God toegewijd leven (zehiroet).

Verwondering

Op de laatste avond spraken we over verwondering. Wat wij (zie ook boven) de Geduchte Dagen noemen heet in Israël *the Days of Awe*. Dat woordje *awe* is een uitroep van eerbied en ontzag vanuit verwondering. Het is leven in het besef dat je als een kwetsbaar mens staat tegenover de majesteit van God. Maar het is geen angst die je hart vervult, maar respect en verlangen. Je verheugt je bevend (wat in Psalm 2 tegen de koningen van de volken wordt gezegd).

Spiegel

Aan het einde van de vier avonden was het ons duidelijk dat deze Joodse cursisten niet zómaar de tijd die voor hen ligt wilden binnengaan. Ze namen de tijd voor zelfonderzoek naar de maatstaf van Gods Woord. We verblijdden ons in de eerlijke getuigenissen die mensen gaven.

En nu komt voor ons de tijd van advent dichterbij. Zou ‘mussar’ ons ook niet kunnen helpen om antwoord te geven op die vraag van het lied: hoe zal ik U ontvangen, hoe wilt Gij zijn ontmoet? In de vier weken van advent kunnen de vier thema’s van deze cursus ons van dienst zijn om toegewijd naar Hem te gaan die in Bethlehem ter wereld kwam om de Messias van Israël en de Redder van de volken te zijn. Advent: tijd om even een stap opzij te zetten om je gedrag en je intenties te spiegelen aan wat God ons in de komst van Jezus Christus geeft. <

De theoloog en schrijver Andries Knevel is als radio- en televisiepresentator werkzaam bij de Evangelische Omroep

Andries Knevel

Begrijpelijk?

Er is Bijbels gezien nog een toekomst voor Israël, voor het volk, het land, en misschien zelfs wel de staat. Zo ongeveer denken veel christenen. Over het ‘dat’ zijn ze (we) het wel eens, maar over het ‘hoe’ geenszins.

Ik werd hierbij bepaald toen ik een gesprek las in het blad “Onderweg” (van de GKv en NGK) tussen ds. Rien Vrijhof en Kees Haak missioloog van de GKv. Haak heeft een helder standpunt. Israël heeft heilshistorisch geen aparte plek meer. Het is nu een volk als alle andere volken. Ze hebben dezelfde positie als bondelingen die hun geloof vaarwel hebben gezegd. En er is geen aparte boodschap voor de Joden. Niet Israël is Gods oogappel, maar de kerk. Zelden heb ik de “streeptheologie” (het zijn mijn woorden), zelfbewuster zien verkondigen als in dit tweegesprek. Het standpunt van Haak is dus glashelder. En hij vraagt Vrijhof: ‘Waar blijft dan die bekering van Israël?’ Vrijhof heeft ook een standpunt, maar het lastige is, dat dit veel minder omlijnd kan zijn: ‘God heeft zijn volk niet verstoten. Beslist niet.’ En het Joodse volk houdt een blijvende plek in Gods verbond.

Maar dan? Hoe dan? Wanneer dan? Wat zich wrekt is het feit dat wanneer het over de toekomst van Israël gaat, het beeld diffuus wordt.

Ooit moest ik een symposium over Israël voorzitten en ik telde in de voorbereiding ten aanzien van de toekomst ruim tien ‘bijbelgetrouwe’ visies: Chiliastisch in verschillende graden. Toekomstige massale bekering, minder massale bekering. Wel zending, geen zending, wel Jeruzalem als plek waar het gaat gebeuren, of juist weer niet. Het hele volk, inclusief degenen die heengegaan zijn, of enkelingen. En zo meer.

Haak is glashelder. Zijn visie ook. Vrijhof is minder helder. Dat heeft te maken met de baaierd aan opinies, en misschien toch ook met het feit dat Paulus over een mysterie spreekt? Een streep kan ik begrijpen, een mysterie is lastiger. <

Kandelaar en sjofar

Bartolome Murillo, De geboorte van Johannes de Doper (ca. 1655)

De profetie van Zacharias

Lukas 1:67-79 (HSV)

In de tijd van Advent wordt Lukas 1 vaak gelezen. De personen die je in dit hoofdstuk tegenkomt, bereiden zich allemaal op hun eigen manier voor op de komst van de Messias en op de komst van de heraut die Hem aankondigt, Johannes de Doper. In dit artikel letten we op wat Zacharias zegt als hij weer mag spreken.

Wat moest de Messias op aarde doen? Lijden en sterven aan het kruis om vergeving van zonden en verzoening van schuld te bewerken. Opstaan uit het graf om overwinning op de dood en eeuwig leven te geven. Als je echter Zacharias' woorden leest, ontdek je dat hij aanvankelijk over andere dingen spreekt, die 'aards' aandoen.

Lofzang? Profetie!

Lukas 1:67-79 wordt door ons vaak de 'lofzang van Zacharias' genoemd. We zingen de woorden van deze priester regelmatig in de kerk (o.a. Liedboek voor de Kerken 67). Maar is dit gedeelte wel een loflied? In

strikte zin niet! Allereerst staat er nergens dat Zacharias zong. In Lukas 1:64 lees je dat hij sprak en God loofde. Vervolgens staat er in vs.67 dat hij met de Heilige Geest vervuld werd en profeteerde. We hebben in deze verzen dus niet met een lofzang, maar met een profetie te maken. Als mensen door Gods Geest gedreven iets over Gods plan mogen zeggen, dan gaan hun woorden vaak op verschillende manieren én op verschillende momenten in vervulling. Bijbelse profetie heeft iets van een berglandschap. Je ziet een berg, maar daarachter zie je er nog een, en daarachter ontdek je er nog weer een, enz. Soms worden profetieën in een keer vervuld, maar meestal gaan zij 'stap voor stap' in vervulling.

Aardse vijanden

'Geprezen zij de Heere, de God van Israël, want Hij heeft naar Zijn volk omgezien en er verlossing voor tot stand gebracht'. De lofprijzing waarmee Zacharias in vs.68 zijn profetie begint, krijgt norma-

liter in de tempelliturgie een weerwoord: 'Amen, ja, amen' (vgl. Ps.41:14). Met woorden en beelden uit het Oude Testament profeteert Zacharias over de komende Messias en over zijn 'voorloper'. Zacharias' profetie heeft in de eerste plaats betrekking op de verlossing van Israëls vijanden. Uit het geslacht van koning David heeft de Heere een 'hoorn van zaligheid voor ons opgericht', aldus Zacharias in vs.69. Een hoorn van een hert of een stier is een geducht wapen! De hoorn is een beeld van Gods kracht tegenover kwade machten, Gods macht tegenover de vijanden van zijn volk Israël (vgl. Ps.132:17-18). Dat Zacharias aan aardse vijanden denkt, wordt ook in het vervolg duidelijk. In vs.71 spreekt hij over 'verlossing van onze vijanden en bevrijding uit de hand van allen die ons haten'. En in vs.74-75 profeteert hij erover 'dat wij, verlost uit de hand van onze vijanden, Hem zouden dienen zonder vrees, in heiligheid en gerechtigheid voor Hem alle dagen van ons leven'. Zoiets lijkt alleen mogelijk als Israëls vijanden verslagen zijn. Volgens Zacharias' profetie zal de Messias de vijanden van God en Gods volk verslaan. Hij zal vrede brengen.

Vergeving

Houdt het daarmee op? Nee, Zacharias verwacht meer. Vanaf vs.76 komt Zacharias' zoon Johannes ter sprake. De heraut

van de Messias zal 'voor het aangezicht van de Heere uit gaan om Zijn wegen gereed te maken'. Met welk doel? Dat staat in vs.77: 'om Zijn volk kennis van de zaligheid te geven in de vergeving van hun zonden'. Vergeving van zonden en eeuwig leven komen dus wel degelijk in beeld, maar pas op de tweede plaats. Wie de Bijbel kent, weet dat Johannes de Doper de mensen in de Jordaan doopte en 'een doop van bekering tot vergeving van zonden' predikte (Mark.1:4). Daarmee deed hij precies wat zijn vader had voorspeld. Hij maakte de weg vrij voor de Messias door de mensen op te roepen tot bekering, waardoor zij vergeving mochten ontvangen.

Nu?

Zowel in het Lukasevangelie als in Handelingen zien mensen uit naar het herstel van het koningschap van David. Een van de Emmaüsgangers vertelt aan de Vreemdeling die met hen meeloopt over Jezus 'Die een Profeet was, machtig in werken en woorden voor God en heel het volk; en hoe onze overpriesters en leiders Hem overgeleverd hebben om Hem ter dood te veroordelen, en Hem gekruisigd hebben. En wij hoopten dat Hij het was Die Israël

Johannes de Doper

zou verlossen' (Luk.24:19-21). Als Joden hadden zij de hoop dat de Romeinen door Gods Gezalfde verslagen zouden worden! Vlak voor Christus' terugkeer naar de Vader stellen de discipelen een vraag die hiermee te maken heeft: 'Heere, zult U in deze tijd voor Israël het Koninkrijk weer herstellen?' Jezus' reactie hierop is inhoudelijk niet afwijzend. Hij zegt alleen dit: 'Het komt u niet toe de tijden of gelegenheden te weten die de Vader in Zijn eigen

Gods Zoon heeft Zelf nooit afstand genomen van de Joodse verwachting omtrent de Messias

macht gesteld heeft' (Hand.1:6-7). Jezus wijst hun vraag omtrent de Messias op de troon van David in een rijk van vrede dus niet af vanwege de inhoud, maar omdat zij vragen naar dingen die aan God de Vader zijn voorbehouden. De vijanden van Gods volk zullen zeker verslagen worden, maar eerst moet de blijde boodschap de wereld over. Jezus' leerlingen moeten tot aan de einden van de aarde van Hem getuigen (Hand.1:8).

Ooit!

Gods Zoon heeft Zelf nooit afstand genomen van de Joodse verwachting omtrent de Messias. Hij heeft wel duidelijk gemaakt dat Gods dingen op Gods tijd plaatsvinden. De profetieën van het Oude Testament en de profetie van Zacharias zullen zeker in vervulling gaan. Maar eerst moest de Messias de weg van de lijdende Knecht uit Jesaja 53 gaan, en eerst moet

67 En Zacharias, zijn vader, werd vervuld met de Heilige Geest en profeteerde:
68 Geprezen zij de Heere, de God van Israël, want Hij heeft naar Zijn volk omgezien en er verlossing voor tot stand gebracht.
69 En Hij heeft een hoorn van zaligheid voor ons opgericht in het huis van David, Zijn knecht,
70 zoals Hij gesproken had bij monde van Zijn heilige profeten, die er door de eeuwen heen geweest zijn,
71 namelijk verlossing van onze vijanden en bevrijding uit de hand van allen die ons haten,
72 om barmhartigheid te bewijzen aan onze vaders en te denken aan Zijn heilig verbond,
73 de eed die Hij aan Abraham, onze vader, gezworen heeft om ons te geven,
74 dat wij, verlost uit de hand van onze vijanden, Hem zouden dienen zonder vrees,
75 in heiligheid en gerechtigheid voor Hem alle dagen van ons leven.
76 En jij, kind, zult een profeet van de Allerhoogste genoemd worden, want je zult voor het aangezicht van de Heere uit gaan om Zijn wegen gereed te maken,
77 en om Zijn volk kennis van de zaligheid te geven in de vergeving van hun zonden,
78 door de innige gevoelens van barmhartigheid van onze God, waarmee de Opgang uit de hoogte naar ons omgezien heeft,
79 om te verschijnen aan hen die gezeten zijn in duisternis en schaduw van de dood, en om onze voeten te richten op de weg van de vrede.

Gods Woord de wereld doorgaan. Wat Zacharias in Luk.1:68-75 profeteerde, wacht dus nog steeds op vervulling. Daarop hopen wij. Daarom bidden wij. Eens wordt alles nieuw – ook in sociaal en politiek opzicht! <

Gespreksvragen:

1. Waarom is het volgens u wel/niet belangrijk om de woorden van Zacharias te lezen als een profetie?
2. Welke rol speelt de overwinning op Israëls vijanden in uw toekomstverwachting?
3. Wat is volgens u het gevaar van een interpretatie die de aardse vijanden van Israël vergeestelijkt?

Nieuwe kansen voor jongeren

‘Dit is mijn familie, hier wordt voor mij gezorgd.’ Toen hij dit zei straalde de leerling van *Keshet High School* in Jeruzalem. Het zinnetje is me bijgebleven, want het typeert het hele project.

Ik ontmoette de leerling afgelopen voorjaar op deze school: een Joodse middelbare school waar alles draait om ‘inclusie’, insluiting. *Keshet* betekent *regenboog*: men wil de leerlingen hoop bieden. Het is een Joodse school, maar nadrukkelijk open voor niet-Joodse leerlingen. Binnen het lesprogramma is ruim aandacht voor dialoog en wederzijds respect. Een unieke plek in Jeruzalem, waar Joodse leerkrachten zich inzetten voor gesprek en samenwerking tussen Joodse en Arabische leerlingen, zowel met als zonder handicap.

Samen

Een bijzonder project is hier het *Independence Project* voor kinderen met - een zware vorm van - autisme. De jongeren die eraan deelnemen worden stap voor stap begeleid in het steeds meer zelfstandig worden. Met behulp van speciale lessen worden zij geïntegreerd in de andere klassen, zodat ook anderen er binnen de school van doordrongen worden: deze leerlingen zijn waardevol en horen erbij! De docenten binnen het project bieden niet alleen passend onderwijs, maar creëren vooral een veilige basis van liefde en rust. De jongeren komen vaak uit arme gezinnen met heel wat eigen problematiek. Veel aandacht wordt daarom besteed aan het geven van een warm thuis voor deze leerlingen. Ze worden begeleid in het aanleren van vaardigheden om beter voor zichzelf te kunnen zorgen. Zo is er binnen de school een appartement ingericht, waar ze huishoudelijke taken kunnen oefenen. Er is een *Green House* waar ze leren te

zorgen voor kruiden en planten en in het cafetaria op school worden de oudere leerlingen ingeschakeld.

Start

Het *Independence Project* is ontwikkeld om de leerlingen meer kansen te geven op de arbeidsmarkt. In hun laatste schooljaar ontvangen zij een externe werkplek met begeleiding op de werkvloer, aangevuld met werkbezoeken en video-coaching door de docenten van *Keshet High School*. Zo kan zoveel mogelijk geoefend worden in een normale werksituatie. Deputaten Diaconaat en de GZB hebben de krachten gebundeld om dit project in september van start te laten gaan. Met hun steun is het mogelijk gemaakt dat voor de eerste vijf leerlingen een werkplek is gevonden en de bijpassende extra begeleiding bekostigd kan worden. De dankbaarheid binnen de school is groot. De coördinator van het project verwoordde het als volgt: *‘Uit de grond van ons hart willen wij u bedanken voor uw steun voor dit programma. U kunt zich nauwelijks indenken hoeveel kansen dit programma biedt aan onze studenten om te groeien op hun weg naar volwassenheid en zelfstandigheid.’*

Appartement voor een leerling

Annemieke de Bruin in het schoolcafé, met projectcoördinator Rafi Rothman en Tjerk Visser

Inspirerend

De toewijding en liefde van de docenten binnen deze school voor al hun leerlingen is erg inspirerend. Dit project kan ook ons in Nederland aan het denken zetten. Zouden wij in de scholen waar onze kinderen onderwijs ontvangen dit soort ontwikkelingen aanmoedigen, of zijn we eerder bang dat de kwaliteit van het onderwijs voor ons eigen kind eronder zal lijden? Wat geeft *Keshet High school* een mooie basis mee aan zijn leerlingen van respect, dialoog en daadwerkelijk samenleven. Het teken van de regenboog, waar de school naar verwijst, is het teken van de hoop. We mogen er een kleine bijdrage aan leveren voor deze jongeren. Uw gebed en steun voor het laten slagen van dit nieuwe initiatief is onmisbaar. Mocht u een gift willen overmaken, dan kan dat naar NL 02 INGB 0678 0850 80 t.n.v. Stichting Centrum voor Israël Studies te Ede o.v.v. *Keshet High School*. Uw gift is fiscaal aftrekbaar.

‘Jeruzalem waar ik van houd?’

Tijdens een afsluitingsavond van het catecheseseizoen brainstormen we eerst met een groep van ruim 20 jongeren over de onopgeefbare verbondenheid van de kerk met Israël. Gaandeweg de presentatie wordt het duidelijker dat we als christenen niet te snel moeten spreken óver Israël maar mét Israël en dan vooral eerst eens goed luisteren, naast hen gaan staan.

‘Het valt me als eerste op in de woordwolk op het scherm (zie de illustratie) dat het woord Messias heel groot in het midden staat, tussen de twee uitersten van Kerk en Israël. Dat zegt mij wel dat er een enorme kloof is tussen ons christenen en de Joden.’

‘Voor mij is het woord Messias juist een woord dat een verbinding is tussen Israël en de kerk.’

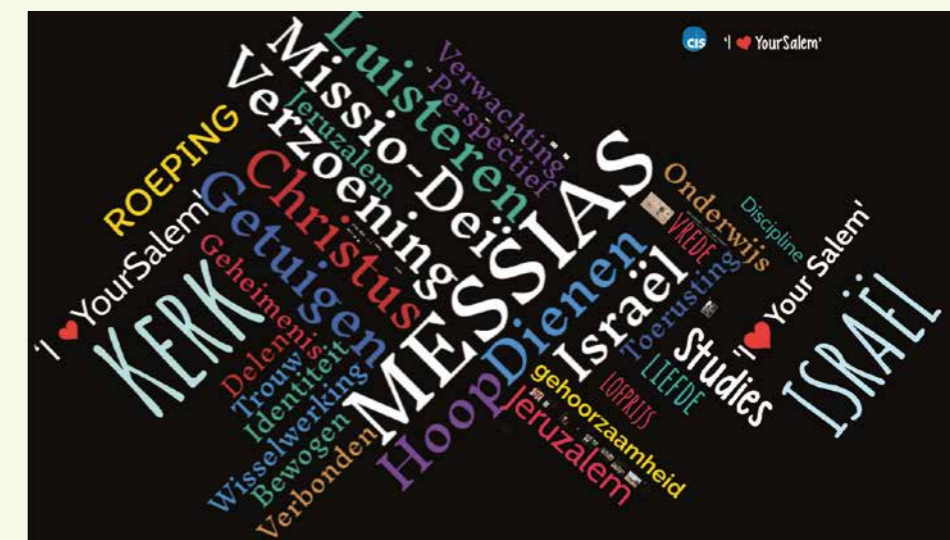
‘Bedoelt u met Israël de Joden of de Palestijnen of alleen het Israël uit de Bijbel?’

‘De woordwolk heeft best veel woorden kras door elkaar waar ik niet zo 1,2,3 een lijn in kan ontdekken, beetje complex, tegelijk ook een soort eenheid. Misschien dat het wat zegt over de relatie tussen kerk en Israël?’

‘Het woord Liefde en de hartjes komen een paar keer terug in de hele woordwolk, sorry maar ik heb gewoon niet zoveel met Israël.’

Zomaar een aantal reacties van de catechisanten, de toon is gezet. Er komen genoeg vragen boven om met elkaar over door te denken.

Het CIS heeft drs. Albert Groothedde benoemd tot consulent in Israël als opvolger van ds. Aart Brons. In het januarinummer volgt een kennismaking met hem.

Anders zien

Vervolgens bezinnen we ons als groep op wat ons dan verbindt of zou moeten verbinden met Israël. Het evangelie is ten slotte door Joden als hoop voor de volken gebracht. Aan het einde van de avond blikken we samen terug op de woordwolk waar me mee waren gestart. De jongeren reageren op de vraag of ze nu na afloop andere dingen zien, welke nieuwe dingen ze hebben gehoord. Eentje vat de conclusie heel mooi samen: *‘Ik had nooit gedacht dat Jeruzalem, dat Israël, relevant zou zijn voor mijn geloof. Het maakt de liefde voor God heel concreet.’*

Kernwoorden

Door middel van een eigentijdse presentatie, interactieve werkvormen en mooi beeldmateriaal werd deze groep jongeren bewust gemaakt dat het ‘beminnen van Jeruzalem’ (Psalm 122) heel relevant is voor het geloof. Dat liefhebben komt naar voren in het luisteren, dienen en getuigen: de drie kernwoorden van het Centrum voor Israël Studies (CIS).

Het belang van het dienen wordt onderstreept door de presentatie over de armoedeproblematiek in Israël. De presentatie sluit af met een aantal aansprekende voorbeelden van prachtige lokale initiatieven in Israël voor vrede en verzoening in het Joods-Palestijns conflict. Projecten die het CIS van harte steunt.

Meedenken

Het CIS denkt graag mee om in kerk en onderwijs aan die Bijbelse opdracht tot liefde voor Jeruzalem handen en voeten te geven en hoe u betrokken kunt raken bij diaconale presentie in Israël. Wilt u ook graag in contact komen om de mogelijkheden te verkennen voor uw gemeente, jeugdclub, catechese of vereniging? Bel of e-mail dan naar het CIS. <

M.H.T. Visser is CIS-toeruster en bereikbaar via 06-84011276 of mhtvisser@che.nl / cis@che.nl.

Geschiedenis van de Joden in Nederland

Niels van Driel

De geschiedenis van de Joden in Nederland kent vele gezichten. De redactie van een nieuw overzichtswerk typeert het als een verhaal van gouden tijdperken en zwarte bladzijden, van tolerantie en discriminatie, van afzondering en aanpassing. Het gaat over rabbijnen en bestuurders, socialisten en liberalen, arbeiders en intellectuelen. Het speelt zich af in dorpen en steden, krotten en grachtenpanden.

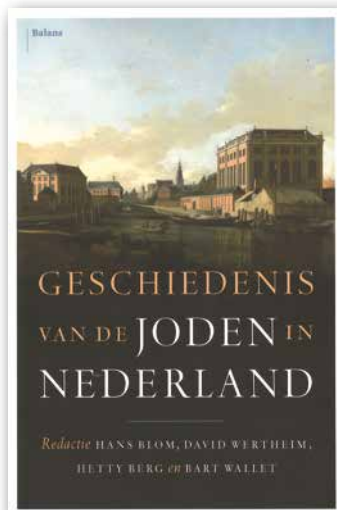
De openingsschets van het nieuwe totaaloverzicht over de Joden in ons land belooft een heel divers verhaal. De redactie en haar medeauteurs maken deze belofte volop waar. Zij hebben een handboek geschreven dat de kleurenrijkdom van het jodendom in Nederland door de eeuwen heen uitstekend in beeld brengt.

Donker

De eerste sporen van Joden in de Noorderlijke Nederlanden dateren van omstreeks 1400. Geleidelijk neemt hun aantal toe. Makkelijk hebben zij het niet. Zowel de kerk als de wereldlijke overheid isoleert hen, omdat zij met hun afwijkende geloofsopvattingen een gevaar zouden vormen voor de christelijke samenleving. Doordat publieke functies voor hen onbereikbaar zijn en zij geen lid van gilden voor handel en nijverheid mogen worden, komt de geldhandel voor een groot deel in hun handen. De keerzijde hiervan is dat de woorden Jood en woekeraar min of meer synoniem worden. Een negatieve invloed heeft ook dat de kerk hen bestempelt als een verdoemd volk als straf voor de kruisiging van Jezus. De beeldvorming van de Joden is bijna uitsluitend negatief. Nederland vormt hierop geen uitzondering.

Uniek

Anders vergaat het de Joden vanaf het eind van de zestiende eeuw. Gewetensvrijheid

is een van de belangrijkste grondprincipes van de Republiek. Van elders verbannen en gevluchte Joden vestigen zich in Holland. Langzamerhand keren veel Joden, die in Zuid-Europa gedwongen christen zijn geworden, terug tot het geloof van hun vaders. Velen verdienen goudgeld in de handel, anderen werken als arbeiders, kleine handelaars en artsen. Hun internationale netwerk is van grote waarde voor stadsbesturen, die hen daarom grotere vrijheden gunnen dan andere minderheden. De auteurs spreken van een unieke positie in de Joodse geschiedenis.

Participatie

Later komt er sociaal antisemitisme op, bijvoorbeeld stereotypen van Joden als onbetrouwbaar, geld- en machtsbelust. Maar de meeste Joden voelen zich veilig en geïntegreerd in hun thuisland. In het voetspoor van de Franse Revolutie krijgen zij ook hier gelijke burgerrechten. In steeds sterkere mate gaan zij participeren in de samenleving. Velen draaien volop mee in uiteenlopende sociale groepen, politieke bewegingen en – later – zuilen. Toch blijven zij ook herkenbaar als groep en blijft sociaal antisemitisme opgeld doen. Politiek-juridisch was de emancipatie en participatie succesvoller dan sociaaleco-

nomisch. Het mengproces met andere Nederlanders zorgt er, paradoxaal genoeg, ook voor dat zij minder weerbaar zijn dan elders. Driekwart van de Joden in Nederland overleeft de Tweede Wereldoorlog niet.

Vloeibaar

De verschrikkingen resulteren na de oorlog in een versterkt saamhorigheidsgevoel, ook al blijven Joden een veelkleurige diversiteit vormen. Met grote inzet bouwen zij de gemeenschap weer op en versterken zij hun identiteit. Na 1950 worden, onder meer door gemengde huwelijken, de grenzen van de gemeenschap steeds vloeibaarder. De meerderheid beweegt zich inmiddels buiten de traditionele gemeenschapsstructuren. Toch blijven velen van hen in familiekring invulling geven aan hun Joodse identiteit. In deze periode ontstaan ook nauwere contacten met diverse kerken.

Boeiend

Het is waardevol dat de auteurs de stortvloed aan nieuwe literatuur hebben verwerkt in deze grondig herschreven versie van het gelijknamige overzichtswerk uit 1995. De auteurs hebben hun dikke boek goed leesbaar weten te houden. Sommige hoofdstukken zijn wat zwaar beladen met discussie met (eerdere) vakgenoten. Achterin het boek staat een beredeneerde literatuurlijst. Zou die discussie in een volgende editie hier niet een plek kunnen krijgen? Zodat dit belangrijke verhaal nog meer lezers blijft boeien. <

N.a.v. J.C.H. Blom, D.J. Wertheim, H. Berg en B.T. Wallet (red.)
Geschiedenis van de joden in Nederland
Uitgeverij Balans, Amsterdam 2017,
589 blz.; € 49,95